

МАРТИНЮК В. В.

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

У статті розкрито організаційно-правові основи побудови фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти в Україні. Розглянуто основні законодавчі акти у цій сфері, а також обґрунтована необхідність їх удосконалення. Висвітлено хронологію розвитку організаційно-правових засад у вищій освіті від початку незалежної України. Окреслено основні принципи державної політики у сфері вищої освіти. Запропоновано шляхи диверсифікації джерел фінансування вищих навчальних закладів та удосконалення організаційно-правового забезпечення.

Ключові слова: фінансова політика, організаційно-правове забезпечення, вища освіта, правове та законодавче поле.

МАРТЫНЮК В. В.

аспірант кафедры финансов им. С. И. Юрия
Тернопольский национальный экономический университет**ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ
ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ**

В статье раскрыто организационно-правовые основы построения финансовой политики инновационного развития высшего образования в Украине. Рассмотрены основные законодательные акты в этой сфере, а также обоснована необходимость их совершенствования. Рассмотрено хронологию развития организационно-правовых основ в высшем образовании с начала независимой Украины. Определены основные принципы государственной политики в сфере высшего образования. Предложены пути диверсификации источников финансирования высших учебных заведений.

Ключевые слова: финансовая политика, организационно-правовое обеспечение, высшее образование, правовое и законодательное поле.

MARTYNIUK V. V.

postgraduate at S. I. Yurii Department of finance
Ternopil national economic university**ORGANIZATIONAL AND LEGAL BASIS OF HIGHER EDUCATION'S FINANCIAL
POLICY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT IN UKRAINE**

This thesis deals with organizational and legal bases in financial policy of innovative development of higher education in Ukraine. The basic legislation acts in this area were overviewed, as well as the necessity of their improvement has been substantiated. The chronology of the development of institutional and legal framework in higher education since the beginning of an independent Ukraine is described. The basic principles of the state policy in the field of higher education are outlined. The ways of diversifying sources of financing higher education were proposed in the thesis.

Key words: financial policy, organizational and legal support, higher education, legal and legislative area.

martyniuk.vitaliy@gmail.com

Постановка проблеми. З розвитком світової економіки та глобалізаційних процесів перед Україною постають завдання щодо досягнення належних макроекономічних показників з позитивним прогнозом. Попри складну економічну та політичну ситуацію в країні є необхідність у розробці стратегічних і тактичних планів розвитку. Оскільки лідери світової економіки покладаються у своїх далекоглядних планах на людський капітал та розвиток інноваційних технологій, Україна повинна сформулювати свою власну стратегію інноваційного розвитку.

Вища освіта стає доступною послугою для кожного, саме на цьому акцентують увагу економічно розвинені країни, основу стратегічних планів яких складає власний людський

капітал. Початок процесу інноваційного розвитку, як і будь-якого іншого, обумовлює необхідність створення сприятливого для всіх учасників законодавчого поля, оскільки порядок – це основа стабільності.

Інноваційний розвиток вищої освіти сьогодні потребує значної підтримки держави. Необхідно на законодавчому рівні закріпити весь інноваційний цикл, забезпечити захист інтелектуальних прав власності на принципово новому рівні, створити умови функціонування НДДКР і посилювати взаємозв'язок науки та бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних учених, які у своїх роботах розглядали проблеми законодавчого та організаційно-правового забезпечення розвитку освіти, можна назвати таких, як В. Андрющенка, В. Войтенка, В. Гальперіну, В. Журавського, В. Кременя, С. Ніколаєнка та багато інших. Необхідність чіткого правового врегулювання усіх процесів, які стосуються інноваційної діяльності у вищій освіті, є дуже актуальною, проте питання організаційно-правового забезпечення фінансової політики потребує поглибленого вивчення.

Метою статті є аналіз сучасного стану нормативно-правового забезпечення фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти України та обґрунтування необхідності його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Вища школа в сучасних умовах виконує незамінну функцію в соціальному середовищі держави, формуючи та підтримуючи інтелектуальний потенціал України. На її плечах також лежить підготовка висококваліфікованих спеціалістів для всіх галузей господарства та науки. Ми переконані, що основою виховання спеціаліста у вищій освіті є внутрішній світ, особистість студента, його людський потенціал. Саме такі цінності покликана зберігати сучасна вища школа в межах Болонського процесу, до якого Україна приєдналася у 2005 р., згідно з його цілями освітні системи країн-учасниць Болонського процесу повинні бути змінені, щоб сприяти:

- полегшеному переїзду громадян з метою подальшого навчання чи працевлаштування у Зоні європейської вищої освіти;
- зростанню привабливості європейської вищої освіти;
- розширенню європейського освітнього простору та забезпеченню його подальшого розвитку як стабільного, мирного, толерантного суспільства тощо.

Аналізуючи чинне законодавство в освітній сфері, ми дійшли до висновку, що на сьогоднішній день нормативна база фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти в Україні є частково сформованою і складається з:

- 1) Конституції України;
- 2) Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- 3) постанов Верховної Ради України; указів та розпоряджень Президента України; постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України;
- 4) рішень колегії та наказів; роз'яснень та листів Міністерства освіти і науки України;
- 5) рішень та наказів інших міністерств та відомств України, яким підпорядковані заклади освіти; наказів і розпоряджень місцевих органів влади, прийнятих у межах їх компетенції;
- 6) локальних актів, що приймаються вищими навчальними закладами в межах їх компетенції;
- 7) стратегічних документів розвитку освіти, наприклад: Державна національна програма «Освіта», Національна доктрина розвитку освіти, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року;
- 8) міжнародних і міждержавних документів, ратифікованих Верховною Радою України [18].

Новий етап для правотворчої діяльності в галузі вищої освіти розпочався 12 грудня 1991 р., коли Указом № 2 Президент України створив Міністерство освіти України, ліквідувавши при цьому Міністерство народної освіти і Міністерство вищої і середньої

спеціальної освіти. У спадок від СРСР Україна отримала багаторівневу систему освіти, яка на той час була дуже специфічною разом із рядом недоліків, пов'язаних з залишковим принципом фінансування та неухважністю до підтримки науково-педагогічних працівників [10].

Верховна Рада України відповідно до Конституції держави здійснює організаційно-правове забезпечення фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти в межах законодавчого поля. Безпосередніми виконавцями є Міністерство освіти і науки України, територіальні органи управління у сфері освіти та керівники вищих навчальних закладів. У Верховній Раді України створено Комітет з питань науки та освіти, на який покладено відання інноваційною діяльністю та високими технологіями [15].

Безпосередньо питаннями державної політики в освітній сфері займається Міністерство освіти і науки України, яке згідно з Положенням «Про Міністерство освіти і науки України» [17] забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу технологій, а також здійснює державний нагляд за діяльністю навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності.

Верховна Рада України визначає напрями державної політики у сфері вищої освіти. Так, з прийняттям Конституції у 1996 р., вона затвердила право громадянина отримувати безкоштовну дошкільну, загальну середню, професійно-технічну, вищу освіту в державних та комунальних навчальних закладах.

Ми вважаємо, що на процес здобуття вищої освіти не повинні впливати політичні партії, громадські та релігійні організації. Так, згідно зі статтею 6 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1999 р., державна система освіти в Україні відокремлена від церкви (релігійних організацій) і має світський характер. Окрім того, не допускається обмеження на ведення наукових досліджень, у тому числі фінансованих державою, пропаганду їх результатів або включення їх до загальноосвітніх програм за ознакою відповідності чи невідповідності положенням будь-якої релігії або атеїзму [11].

У Конституції, а саме у ст. 116, зазначається, що Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової політики у сфері освіти. У ст. 23 і 53 цього документу вказано, що кожен має право на вільний розвиток та освіту, при цьому держава забезпечує доступність та безоплатність вищої освіти на конкурсній основі [1]. У рішенні Конституційного суду України № 5-рп/2004 зазначається, що кожен громадянин має право на здобуття вищої освіти без внесення плати в державних або комунальних навчальних закладах у межах обсягу підготовки фахівців для загальносуспільних потреб (державного замовлення) [2].

Однак, як показує практика, кількість робочих місць не завжди відповідає обсягу державного замовлення. Вважаємо доцільним провести моніторинг спеціальностей та визначити, які із них необхідні для загальнодержавних потреб, а також визначитися в доцільності підготовки фахівців, які не затребувані в державних або загальносуспільних структурах.

Закон України «Про освіту» є основним нормативно-правовим актом, завданням якого є врегулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України [19]. Цим законом утверджуються основні положення та завдання освітнього законодавства, закріплюються державні гарантії та встановлюються державні стандарти у сфері освіти. Також ним регламентуються повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти, компетенції окремих освітніх установ, питання управління державними і недержавними освітніми установами, державного контролю за якістю освіти.

У вищій освіті основним законодавчим документом є закон України «Про вищу освіту», який установлює правові, організаційні, фінансові та інші основи функціонування системи вищої освіти. Закон визначає структуру вищої освіти в Україні, освітні та освітньо-

кваліфікаційні рівні вищої освіти, систему державного нагляду в галузі вищої освіти [20].

Очевидно, що зростання самостійності вищих навчальних закладів повинно супроводжуватися збільшенням їх відповідальності перед громадянами. У Національній доктрині розвитку освіти України поняття автономії згадується лише один раз при визначенні нової системи управління сферою освіти як державно-громадської. На нашу думку, в міру зростання самостійності, відповідальність за якість освітніх послуг повинна лежати на самому суб'єкті господарювання. За словами Міністра освіти і науки С. Квіта, академічна автономія надає університетам право самостійно організовувати навчальний процес, тепер університети самі вирішуватимуть, що вони вчать і як [7].

Передбачена Законом «Про вищу освіту» фінансова автономія вищих навчальних закладів була підтверджена відповідними змінами до Бюджетного кодексу, куди внесли кільканадцять норм, які дозволяють вищим навчальним закладам та науковим установам розмішувати у державних банках надходження від основної діяльності, благодійні внески та гранти. Окрім цього, з'являється можливість розмішувати на депозитах тимчасово вільні бюджетні кошти, отримані за надання платних послуг. На нашу думку, для того, щоб ці норми могли бути втілені, потрібен відповідний порядок, затверджений урядом. Крім того, уряд має визначити заходи контролю за використанням цих коштів. Разом із тим, до Бюджетного кодексу не були внесені зміни, без яких приватні вищі не можуть отримувати кошти державного бюджету на підготовку кадрів, тобто державне замовлення, як передбачає Закон України «Про вищу освіту» [16].

Державна політика у сфері освіти ґрунтується на принципах:

- 1) сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;
- 2) доступності вищої освіти;
- 3) незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім вищих духовних навчальних закладів);
- 4) міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи;
- 5) наступності процесу здобуття вищої освіти;
- 6) державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної та педагогічної діяльності;
- 7) державної підтримки освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів вищим навчальним закладам, що провадять таку діяльність;
- 8) сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти;
- 9) відкритості формування структури й обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [13].

Ми переконані, що передбачені законодавством принципи державної політики у сфері освіти мають відповідати не лише європейським стандартам, а й відображати стратегічну спрямованість розвитку освіти в Україні. Прикладами для наслідування можуть бути також успішні азійські та американські освітні системи. Також, на нашу думку, нераціональним є намагання створення державно-приватного партнерства в цій сфері, оскільки для цього потрібна спільна мета різних суб'єктів.

3 листопада 1993 р. І з'їздом педагогічних працівників України була схвалена Державна національна програма «Освіта», яку згодом було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України.

Головна мета Програми – визначення стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу ХХІ ст., створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного

духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [4]. В цьому документі вперше було окреслено шляхи покращення системи управління освітою, її координацією та державним контролем, зростання автономності вищих навчальних закладів.

Програма акцентує увагу: на створенні навчально-виховних закладів нового покоління, регіональних центрів та експериментальних майданчиків для відпрацювання і відбору ефективних педагогічних інновацій та освітніх модулів; радикальну перебудову управління сферою освіти шляхом її демократизації, децентралізації; створенні регіональних систем управління навчально-виховними закладами. Визначальним у реформуванні управління освітою відповідно до Програми має стати забезпечення тісного співробітництва органів державного управління, наукове обґрунтування нової системи управління освітою; відпрацювання інноваційних моделей управління галуззю та важливих управлінських рішень [4].

Концептуальні засади інноваційного розвитку держави й освіти було закладено в 1999 р. з прийняттям «Концепції науково-технологічного й інноваційного розвитку України». У ній визначено, що «науково-технологічний та інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів держави» [5, с. 771].

У Концепції наголошується на необхідності вдосконалення управління в науково-технологічній та інноваційній сферах. «Вироблення та реалізація ефективної державної науково-технічної та інноваційної політики потребують певного вдосконалення управління у сфері науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і реалізації інновацій. Основні заходи мають бути спрямовані на реформування центральних органів виконавчої влади за функціональним принципом, забезпечення структурної повноти їх повноважень, більш чітке визначення завдань і прав, механізму координації їх взаємодії між собою та з іншими органами виконавчої влади» [5, с. 775].

Незважаючи на прийняту концепцію, за весь період її існування змінювалася лише організаційна структура органів влади, жодних реальних змін в управлінні та реалізації інноваційної продукції не відбулося. Україна все ще залишається країною із перехідною або трансформаційною економікою. Ми переконані, що лише з усвідомленням важливості ролі вищої освіти, наша держава зможе подолати економічні бар'єри перейти на ринкову модель економіки та знизити загальний рівень корупції.

Початок XXI століття для України знаменувався необхідністю кардинальних змін у стратегічному виборі моделі економічного розвитку, саме тоді актуалізувалася потреба подальшого розвитку освіти та визначення її основних пріоритетів. Документом, який на той час відповідав усім вимогам, є Національна доктрина розвитку освіти України. Вона передбачає формування державно-громадської моделі управління системою освіти, суттєве розширення автономії вищих навчальних закладів, здійснення громадської переорієнтації загальної середньої освіти [6, с. 262]. На нашу думку, розробка таких стратегічних документів є важливим кроком на шляху до правильного вибору економічної моделі розвитку, але ключовий момент полягає в успішному впровадженні їх на практиці та можливості взаємодіяти з іншими доктринами такого рівня. Організаційно-правове забезпечення фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти України потребує від розробників не лише аналізу сучасного стану даної галузі, але й суміжних із нею, з метою уникнення колізій.

Серед завдань, які ставить перед собою Національна доктрина розвитку освіти України, є, зокрема такі:

- визначення фінансування освіти як пріоритетного напрямку видатків бюджетів усіх рівнів;
- формування багатоканальної системи фінансового забезпечення освіти;
- стимулювання інвестицій юридичних і фізичних осіб у розвиток освіти;
- створення сучасної системи нормування та оплати праці в галузі освіти;

- визначення пріоритетних напрямів фінансування освіти і концентрація фінансових ресурсів для їх реалізації;
- забезпечення ефективного використання коштів на функціонування та розвиток освіти [3].

На жаль, проблема організаційно-правового та фінансового забезпечення вищої освіти на сьогодні залишається невирішеною. Є. Красняков вважає, що починаючи з 1999 фінансового року в нашій державі утвердилася негативна практика, коли законом України про державний бюджет припинялася дія статей, окремих норм і положень чинних законів. Серед них освітянські закони: «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про дошкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про охорону дитинства», «Про сприяння соціальному становищу молоді». Автором було підраховано, що в середньому за один бюджетний рік припинялася дія понад 12 статей освітянських законів та їх окремих норм і положень. Характерно, що призупинялися якраз ті норми, що забезпечують соціальний захист тих, хто навчається і навчає, зберігає і розвиває мережу навчальних закладів, їх матеріально-технічну базу тощо. У цьому процесі освітянське законодавство чи не найбільш вразливе [8]. В умовах нової економічної ситуації, яка склалася за останні роки, вважаємо необхідним зосередити увагу держави на питаннях цільового фінансування з детальним обґрунтуванням його доцільності та ефективності.

Проблему стимулювання інвестицій в розвиток освіти ще у 2004 р. описав у своїй статті ректор ВНЗ «Національна академія управління» С. Єрохін, де він зазначив, що система економіки освіти повинна бути орієнтована не тільки на замовлення з боку держави, а й на суспільний освітній попит, конкретні потреби сімей та роботодавців. Орієнтація на реальні потреби споживачів освітніх послуг створить основу для залучення в систему освіти додаткових фінансових ресурсів [9]. Однак державі не вдалося створити ефективну систему взаємозв'язку освіти та підприємництва, оскільки в перехідний період неможливо було визначити оптимальний механізм і структуру держзамовлення.

Безумовно, одним із ключових елементів організаційно-правового забезпечення фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти є визначення її пріоритетних напрямів. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти, освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [3].

Із прийняттям Верховною Радою України Закону «Про освіту» в 1996 р. і Закону «Про вищу освіту» у 2014 р. почалася демократизація процесів освітньої галузі та її поступова підготовка до входження в європейську систему.

У ст. 5 закону України «Про вищу освіту» визначено рівні та ступені вищої освіти. Варто відмітити в новому законі відсутність ОКР спеціаліста, що, на нашу думку, позитивно вплине на організаційну складову вищої освіти та економіки в цілому. Згідно з старою редакцією Закону України «Про вищу освіту» від 2002 р. «спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності, а магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності» [12]. Різниця полягає в інноваційній складовій характеру зайнятості випускника, а саме цього вимагає нова економічна політика розвитку України.

У новій редакції закону України «Про вищу освіту» визначається, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність провадиться всіма вищими навчальними закладами в особі наукових та науково-педагогічних працівників, а також осіб, які навчаються або

співпрацюють з вищим навчальним закладом. Основною метою цієї діяльності є забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовка фахівців інноваційного типу.

У статті 71 цього закону визначається, що фінансування вищих навчальних закладів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень. У свою чергу комунальні вищі навчальні заклади фінансуються з місцевих бюджетів, а приватні – за рахунок їх засновників та інших джерел, не заборонених законодавством. Ще одним кроком щодо збільшення автономії вищих навчальних закладів є те, що кошти, отримані вищим навчальним закладом як плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання освітніх послуг, не можуть бути вилучені в дохід державного або місцевих бюджетів [13].

Джерела фінансування ВНЗ залежать від багатьох факторів, зокрема, організаційно-правової форми управління та власності ВНЗ, рівня ВВП, розмірів доходів населення, податкового законодавства, способу формування державного бюджету, обсягів державного замовлення на підготовку фахівців, типу і рівня акредитації ВНЗ, попиту споживачів на ринку освітніх послуг, обсягів прийому студентів-контрактників, спонсорської допомоги, конкурентоспроможності ВНЗ, його керівного складу [14].

Недостатність фінансування з боку держави зумовлює потребу в додаткових ресурсах для потреб вищого навчального закладу. Саме тому вважаємо необхідним формування спеціального фонду, на якому акумулюватимуться кошти за надані платні освітні послуги. Джерелами поповнення цієї частини бюджету навчального закладу можуть бути: кошти, отримані від надання додаткових освітніх послуг; спонсорські кошти; кошти благодійних фондів; кошти, отримані від надання комерційних послуг; плата за навчання; залучені кошти: кошти банківського та небанківського кредитування; державне кредитування (стипендії) на навчання у провідних вітчизняних та зарубіжних ВНЗ; кошти (гранти), отримані від участі у міжнародній кооперації ВНЗ (міжнародних проектах); міжнародна допомога [14]. Брак коштів у розпорядженні вищого навчального закладу негативно відображається на його діяльності та здатності забезпечувати надання послуг на високому рівні, оскільки він стає залежним від студентів-контрактників, за яких у сучасних умовах ведеться боротьба. Це змушує керівництво ВНЗ зосереджуватися на вступних кампаніях, покращенні умов проживання в гуртожитках тощо, при цьому проблеми якісної складової навчального процесу і наукової діяльності стають другорядними.

Опираючись на зазначене, вважаємо доцільною диверсифікацію та пошук нових джерел фінансування вищих навчальних закладів, наприклад:

- встановлення науково обґрунтованих розмірів плати за навчання; оптимізація розмірів студентських грантів і стипендій, субсидій на студентські кредити;
- впровадження своєрідних ярмарок у межах ВНЗ, метою яких є відшкодування витрат пов'язаних з підготовкою випускників з одного боку, а з іншого – їх працевлаштування в сектор приватного бізнесу;
- довгострокове залучення фінансових пожертвувань від випускників, індивідуальних і корпоративних донорів з метою створення ендаментів – фондів цільового капіталу, що використовуються ВНЗ на суспільно значущі цілі. Вони є не тільки додатковим джерелом коштів, а й унікальною комунікацією між ВНЗ і випускниками, які діють заради розвитку науки «свого» ВНЗ;
- випуск облігацій, як це зробив у 2010 р. Кембриджський університет, уперше за 800 років не знайшовши іншого шляху фінансування університетського містечка, музейних та освітніх центрів;
- формування підприємницьких університетів, які не просто взаємодіють із промисловістю, а здатні комерціалізувати результати своєї наукової діяльності (інтелектуальну власність), тобто заробити прибуток і залучити додаткові фінансові ресурси;

- корпоратизація і приватизація державних університетів;
- розвиток непрофільної діяльності;
- запровадження нових інструментів державного управління бюджетами університетів із використанням грантів, позик, що повертаються умовно, гарантій та страхування, механізмів пайової участі;
- створення умов для прийому та надання освітніх послуг іноземним громадянам, оскільки ця практика широко застосовується й успішно себе проявила;
- посилення розробок інноваційних проектів, створення механізму їх запровадження в підприємництво й отримання прибутку від права власності на винаходи та патенти.

Нормативно-правове забезпечення фінансової політики інноваційного розвитку вищої освіти належить до однієї із важливих проблем сучасного законодавства, які потребують негайного втручання з боку держави та професіоналів. Створення умов, які б дозволяли розробити стратегію, тактику й оперативні плани розвитку вищої освіти без втручання у базові документи протягом кількох десятиліть, забезпечить стабільність соціально-економічного зростання нашої держави та вихід її на світовий рівень уже в найближчі роки.

Тому, опираючись на вищевказане, ми пропонуємо здійснити розробку та впровадження Освітнього кодексу України, який матиме на меті об'єднати в собі всі освітянські закони, положення, акти тощо в один комплексний документ. Очевидно, що це дасть змогу отримати нове підґрунтя для формування довгострокової стратегії розвитку освіти та вищої освіти зокрема, а також дозволить дотримуватися чіткої концепції в цій галузі. Освітній кодекс дозволить подолати розбіжності та неув'язки, які існують в освітньому законодавстві, а також сприятиме покращенню взаємозв'язку освіти та бізнесу.

Висновки. У результаті проведеного дослідження ми дійшли до наступних висновків:

1. Організаційно-правове забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти в Україні є основою для розробки та реалізації державної стратегії у цій сфері і складається із Конституції України, законів України в галузі освіти, рішень та ухвалень відповідних органів виконавчої влади тощо. Законодавство освітньої ланки потребує ґрунтовного вдосконалення та поглиблення взаємозв'язку зі стратегічними пріоритетами держави. Протягом всього існування незалежної України були спроби формування якісної політики у сфері вищої освіти, проте неякісне законодавче поле не дозволяло цього зробити.

2. Основою ефективної кампанії з підвищення якості освітніх послуг є автономізація вищих навчальних закладів та обмеження втручання держави в освітній процес, її роль повинна обмежуватися контролем та оцінкою наданих послуг населенню. Вважаємо необхідними кроки по збільшенню автономії вищих навчальних закладів як у правовому полі, так і в господарській діяльності.

3. Проблема фінансування вищої освіти має вирішуватися на рівні держави, надавши можливість вищим навчальним закладам залучати додаткові фінансові ресурси та самостійно розпоряджатися ними. Пошук додаткових і нових джерел фінансування сприятиме покращенню ринкової конкуренції між учасниками ринку та сприятиме підвищенню якості освітніх послуг. Акцентуємо також увагу на тому, що збільшення ефективності використання наявних ресурсів є не менш важливими заходами, ніж диверсифікація фінансових надходжень вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» (справа про доступність і безоплатність освіти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-04/paran54#n54>.

3. Указ Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 896 «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») від 3 листопада 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=896-93-%EF>.
5. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» // ВВР України. – 1999. – № 37. – Ст. 336. – С. 770-776.
6. Каленюк І. С. Розвиток вищої освіти та економіка знань : монографія / І. С. Каленюк, О. В. Куклін. – К. : Знання, 2012. – 343 с.
7. Сергій Квіт Університети отримують повноваження з вирішення багатьох важливих питань та відповідальність за якість надання освітніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/04/17/sergij-kvit-universiteti-otrimayut>.
8. Красняков Є. Державна політика в галузі освіти та її фінансове забезпечення / Є. Красняков // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2009. – Вип. 4. – С. 283-290. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadu_2009_4_37.pdf.
9. Ефективність використання видатків державного бюджету на вищу освіту і можливість збільшення фонду державного пільгового кредитування <http://soskin.info/ea.php?pokazold=20040211&n=2&y=2004>.
10. Дмитриченко М. Ф. Вища освіта і Болонський процес : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. освіти / М. Ф. Дмитриченко [та ін.]. – К. : Знання України, 2006. – 439 с.
11. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
12. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
13. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
14. Модернізація корпоративних фінансів та фінансових ринків : зб. наук. пр. професорсько-викладацького складу кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. – Вип. 1. – 107 с.
15. Постанова Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/22-viii>.
16. Стадний Є. Бюджет освіти і науки 2015: що прийняли депутати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/biudzhzet-osvity-ta-nauky-2015-shcho-pryinialy-deputaty>.
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF>.
18. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку, 2007–2011 рр. : наук.-допом.-бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Л. О. Пономаренко, Л. А. Стельмах та ін. ; наук. консультант і авт. вступ. ст. Б. І. Корольов]. – К. : Нілан ЛТД, 2012. – 663 с.
19. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
20. Фролов Ю. М. Правові засади діяльності вищих навчальних закладів в Україні / Ю. М. Фролов // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 1079-1085. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_1_177.pdf.